

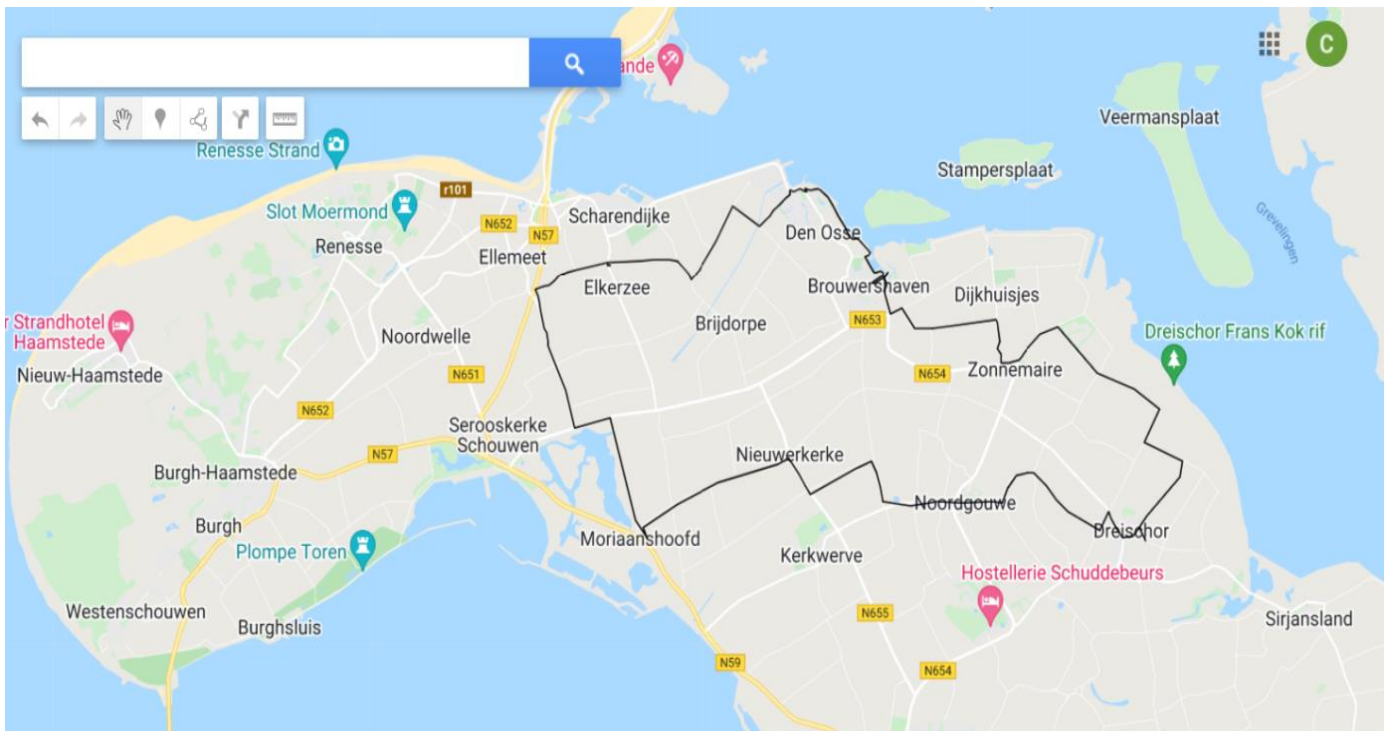
schouwen-duiveland

Zaterdag 16 april 2022

Stad & Lande fietstocht 'Langs de molens van Schouwen-Duiveland'

Vandaag zetten we dit bijzondere industriële erfgoed extra in het zonnetje.

Route 3 (31 km).

Beste deelnemer,

Leuk dat u meedoet aan deze Stad & Lande activiteit!

Aan de hand van deze routebeschrijving fietst u langs zeven molens van Schouwen-Duiveland. In de routebeschrijving is van elke molen ook de ontstaansgeschiedenis opgenomen dus u krijgt een compleet beeld van elke molen die u bezoekt.

Bij molen de Lelie in Scharendijke verzorgt Stad & Lande van 11.00 tot 14.00 uur een extra algemene toelichting over de molens op Schouwen-Duiveland.

De route is een rondje van circa 31 kilometer. Wij adviseren u te starten tussen 10.00-12.00 uur. U kunt starten bij één van de onderstaande molens en daarna het routeboekje verder volgen. Niet alle molens hebben dezelfde openingstijden of zijn open voor bezichtiging, zie hiervoor het onderstaande schema:

1. Molen de Lelie, Kloosterweg 2-4, Scharendijke. **Molen open 10.00-18.00 uur.**
2. Molen 't Hert, Weelweg 14, Ellemeet. **Molen is alleen van buiten te bezichtigen.**
3. Molen de Zwaan, Oude Hoofdweg 7, Moriaanshoofd. **Molen open 10.00-17.00 uur**
4. Molen Aeolus, Molenweg 17, Dreischor. **Molen open 10.00-16.00 uur.**
5. Molen de Korenbloem, Molendreef, Zonnemaire. **Molen open 10.00-17.00 uur.**
6. Molen Windlust, Haven Zuidzijde, Brouwershaven. **Molen is alleen van buiten te bezichtigen.**
7. Molen de Haan, Noordwal 3, Brouwershaven. **Molen is alleen van buiten te bezichtigen.**

U kunt er eventueel ook voor kiezen de molens per auto te bezoeken. Let op: u kunt niet overal precies de aangegeven routebeschrijving volgen omdat sommige delen uitsluitend voor fietsers toegankelijk zijn. Past u ter plekke zelf uw route aan met behulp van het kaartje op de vorige pagina.

Wij danken alle vrijwillige molenaars voor hun enthousiaste medewerking om van deze Stad & Lande-activiteit een succes te maken.

Wij wensen alle deelnemers heel veel plezier!
Deelname is op eigen risico.

1. Molen de Lelie, Kloosterweg 2-4, Scharendijke

De molen is in 1868 gebouwd door molenmaker H. van Besoyen en metselaar P. Geluk. Het betreft hier een ronde stenen grondzeiler met twee maalstenen en fokwieken met in totaal een vlucht van 18.50 meter. Als enige molen in Zeeland voert deze molen een zelfzwichtend systeem doordat er op de wieken kantelbare kleppen zijn aangebracht die automatisch hun stand aanpassen aan de kracht van de wind..

In 1892, 1896, 1914, 1920 en 1925 gaat de molen over in andere handen. In het oorlogsjaar 1942 komt Abraham Coomans op de molen. Hij maalde er van 1942 tot 1958. Tijdens de inundatie in de 2e wereldoorlog en tijdens de watersnoodramp van 1953 stond de onderkant van de molen onder water en tijdens de Ramp ging het oorspronkelijke woonhuis verloren. In 1960 werd de exploitatiemaatschappij "Verzicht" eigenaar en in 1971 kocht G. Hueting de molen, waarna de gemeente begin jaren '90 eigenaar werd.

In 2018 wordt de molen voor 1 euro overgedragen aan de toenmalige molenaar Martin van der Steen en werd er een grootscheepse restauratie ingezet welke grotendeels door Martin en zijn echtgenote Jonna is uitgevoerd. Ook was er hulp van buitenaf, zoals die van mevr. Fien van Reeve, de enige vrouwelijke molenaar op Schouwen-Duiveland en een deskundige op molengebied.

De restauratie is opvallend vakkundig en gedegen aangepakt met oog voor de kleinste historische details. Het binnenwerk is vrijwel weer geheel in de originele staat. Van buiten is de molen teruggebracht in de rood, wit en blauwe kleuren die de molen had in 1930. Door het plotselinge overlijden van Martin van der Steen in 2020 is de molen en het naastgelegen restaurant onlangs aangekocht door de familie Plomp.

Martin van der Steen
foto www.pzc.nl

Vorig jaar heeft Stad & Lande een oorkonde toegekend voor de bijzonder geslaagde verbouwing van de molen.

Van 1 naar 2

Ga bij de ingang aan de Elkerzeeseweg richting Scharendijke en ga linksaf de Weelweg op, of ga vanaf de ingang aan de Kloosterweg rechtdoor over de rotonde naar de Weelweg. Volg het fietspad langs de Weelweg. Hou links de Weelweg aan richting molen 't Hert. Deze bevindt zich aan uw linkerkzijde.

2. Molen 't Hert, Weelweg 14, Ellemeet (ook wel Oostermolen genoemd)

Deze ronde stenen korenmolen is in 1748 gebouwd. Het is een licht getailleerde grondzeiler, die geheel is opgetrokken uit gele bakstenen, die later wit zijn geschilderd. De molen heeft een vlucht van 19.36 meter en beschikt over twee zolders en twee maalwerken.

Deze molen heeft een voorganger gehad. In 1960 werd tijdens graafwerkzaamheden vlakbij de molen een houten kruis van de voormalige standerdmolen gevonden.

Vanaf 1857 werd de molen gedraaid door de familie Dijkman en was in bedrijf tot 1996 waarna de molen en het naastgelegen builhuisje werden gerestaureerd. Een buil is een werktuig waarmee tarwemeel wordt geschud. Hierdoor worden zemelen en gries eruit verwijderd en resteert bloem voor het bakken van wittebrood. Meestal voltrok dit proces zich in een buil in de molen. In de molen was geen plaats voor de buil en daarom is er een apart huisje bij gebouwd.

Bovenop de kap staat een sierlijk windwijzertje in de vorm van een hert.

Als bijzonderheid kan nog worden vermeld, dat de molen op het grondgebied van de voormalige gemeente Elkerzee staat, maar toch altijd als molen voor Ellemeet dienst heeft gedaan.

foto www.allemolens.nl

Het kleine blauwe bordje linksboven de deur geeft aan hoe hoog het water heeft gestaan tijdens de watersnoodramp in 1953.

Huidig eigenaar van de molen is Stichting Molen 't Hert..

Vandaag is deze molen helaas alleen van buiten te bewonderen.

Van 2 naar 3

Vervolg de Weelweg tot aan de Schelpweg. Ga linksaf de Schelpweg en volg de Schelpweg tot aan de Delingsdijk. Steek de Delingsdijk over (Pas op met oversteken!) en ga linksaf op het fietspad in de richting van Brouwershaven. Volg het fietspad langs de Delingsdijk en ga rechtsaf de Slikweg in richting Moriaanshoofd.

Volg de Slikweg en ga aan het einde rechtsaf de Taayersweg in en daarna gelijk weer rechts de Oude Hoofdweg in. U vindt molen de Zwaan op Oude Hoofdweg 7.

3. Molen de Zwaan, Oude Hoofdweg 7, Moriaanshoofd / Kerkwerve

Moriaanshoofd is vooral bekend van de molen de Zwaan, ook wel bekend als de 'Merjaense molen'. Molen de Zwaan dateert uit 1866 en werd vervaardigd in Leerdam, ter vervanging van een oudere korenmolen die 20 meter ten noordoosten van de huidige molen stond.

Het betreft een achtkantige grondzeiler, een type windmolen die vanaf de grond kan worden bediend. Door de gedrongen bouw scheren de draaiende wieken bijna over de grond. De molen wordt door de molenaar vanaf de grond 'opgezeild'.

De zijkanten zijn met riet bedekt en de molen staat op een wit geschilderde gemetselde voet van ruim 1 meter hoog. De kap is gedekt met dakleer.

Op de tijdens de watersnoodramp in 1953 helaas weggespoelde zeeftuul stond onder meer:

*"Eertijds was ik alleen van hout, maar nu in steen en riet herbouwd
En hoger vlucht gegeven want door het malen van het graan
Vindt gij al zoo ook Uw bestaan wat noodig is voor het leven.
Wie alleman zijn goed vertrouwt en niet behoorlijk boeken houdt
En veel verteer bij kleine winste en nimmer meer wil zijn de minste
En zelden rekent, zelden schrijft, is 't vreemd, dat die geen koopman blijft?"*

*foto anno 1930.
www.archieven.nl*

Sinds 1919 oefende de familie Verhage hier het maalbedrijf uit. Tot 1968 is er op windkracht gemalen. In de laatste helft van vorige eeuw werd de molen niet meer gebruikt en trad er zwaar verval in. Men stond zelfs op het punt dit klassieke bouwwerk te slopen maar zover kwam het gelukkig niet.

In 2003 werd de molen gerestaureerd en in sindsdien wordt er vaak op zaterdagmiddagen gedraaid en ook gemalen.

Huidig eigenaar van de molen is Stichting tot Behoud van de Molen de Zwaan.

Van 3 naar 4

Ga bij molen de Zwaan rechtsaf de Taayersweg in en steek recht door de Zwaardweg over (pas op met oversteken!). Blijf de Taayersweg volgen tot aan de Heuvelsweg (N655). Ga rechtsaf het fietspad op richting Kerkwerve.

Volg het fietspad langs de Heuvelsweg en ga vervolgens linksaf de Papeweg in, daarna rechtsaf de Lokkersweg in. Volg de Lokkersweg en ga aan het eind, bij de splitsing linksaf de Kakkersweelweg in. Volg de Kakkersweelweg en vervolgens verderop bij Noordgouwe de Heereweg tot aan Noordgouwe. Ga bij de Kloosterweg (N654) recht door op de rotonde en blijf de Heereweg volgen, het dorp Noordgouwe in. Ga recht door op de Ring en vervolgens recht door het Oosterweegje in. Ga vervolgens linksaf de Dreischorsedijk op. Volg de Dreischorsedijk en ga vervolgens de Daniël Lopse Hocke'sweg in. Ga bij de splitsing aan het einde linksaf de Langeweg in. Volg de Langeweg en ga rechtsaf de Stoofweg in. Volg de Stoofweg tot in het dorp en ga linksaf de Slotstraat in. Ga recht door en blijf de Slotstraat volgen en vervolgens de D. Ockersestraat. Volg de D. Ockersestraat en ga rechtsaf de Molenweg in. Volg de Molenweg tot aan molen Aeolus op Molenweg nr. 17.

4. Molen Aeolus, Molenweg 17, Dreischor

De molen van Dreischor werd in 1739 gebouwd op een molenberg van circa twee meter hoog waardoor hij extra veel wind vangt.

Van oudsher heette deze molen Aeolus. In 1941 werd de naam gewijzigd in de Koekoek door de toenmalige eigenaar M. de Rijke uit Zierikzee. In de jaren 60 werd de naam Aeolus weer in ere hersteld, verwijzend naar de Griekse god van de wind.

De molen is tot 1962 in bedrijf geweest, hierna kwam de molen in particuliere handen en kreeg het een woonbestemming. In 2000 is de molen aangekocht door de gemeente Schouwen-Duiveland. Een paar jaar later heeft er een grondige restauratie plaatsgevonden en is het maalwerk teruggeplaatst zodat de wieken weer konden draaien.

De molen betreft een wit geschilderde ronde stenen bovenkruier en grondzeiler. In de tijd dat er veel vlas werd verbouwd in de omgeving bevond er zich een klein formaat koppelstenen in de molen speciaal voor het malen van lijnzaad.

Aardig is de gevelsteen die naast de voordeur van het voormalige molenaarshuis prijkt. Hierop afgebeeld een grondzeiler met een deur in het midden en een venster links wat hoger. Als tekst staat op de steen:

"Anno 1803. Het nieuwe moollen huys is gestigt door Simon van de Wiele".

foto www.molendatabase.nl

De gevelsteen boven de molendeur is helaas grotendeel onleesbaar. Het wapen van Dreischor stond er vroeger bij op maar dat is in de Franse tijd (1795-1814) weggebeiteld.

Van 4 naar 5

Volg de Molenweg in de richting van het dorp. Ga voorbij Goemanszorg rechtsaf de Welleweg in en blijf de Welleweg aanhouden. Volg de Welleweg en ga linksaf de Zorge'sweg in. Ga vervolgens rechtsaf de Zuid Langeweg in. Ga linksaf de Helleweg in. Volg de Helleweg en ga verderop rechtdoor de Stoofweg in. Ga aan het einde van de Stoofweg linksaf de Veerdijk op, in de richting van het dorp Zonnemaire. Volg de Veerdijk en hou vervolgens rechts aan. Neem de route beneden van de Veerdijk en ga rechtdoor. Volg een klein stukje Achterweg en sla vervolgens rechtsaf de Molendreef in.

5. Molen de Korenbloem, Molendreef 5, Zonnemaire

Deze lage ronde stellingmolen werd in 1873 gebouwd. Het was de opvolger van de vorige molen de Hoop uit 1685 welke op de Rietdijk stond (in de kromte) en in 1872 afbrandde.

Volgens nieuwe Zeeuwse wetten uit 1838 was het verboden om binnen 50 meter van een openbare weg een nieuwe molen te bouwen omdat paarden konden schrikken van de ronddraaiende wieken.

Daarom is ervoor gekozen om bij de Veerdijk (voorheen Stoofdijk) deze nieuwe molen te bouwen welke op 1 november 1872 in bedrijf werd gesteld door molenaar J.A.C. Verton. Bij de nieuwe molen werd ook een molenaarshuis gebouwd.

In 1905 wordt de molen verkocht aan Jan Rijstenbil. Diverse generaties Rijstenbil draaien de molen tot 1960. In deze periode wordt de molen aangepast aan de veranderende omstandigheden. Zo wordt er een derde koppel maalstenen bijgeplaatst, wordt de molen voorzien van een motor voor windstille dagen, wordt er een koekenbreker geplaatst voor het verwerken van veekoeken en wordt er een mengketel geplaatst voor het zelf mengen van veevoeders.

In de oorlogsjaren is de polder Nieuw-Bommenede geïndeerd en heeft molen De Korenbloem circa twee meter in het water gestaan. Tijdens de watersnoodramp van 1953 is de polder drooggebleven.

Uiteindelijk is de molen in 1990 aan de toenmalige gemeente Brouwershaven verkocht die de - inmiddels zwaar vervallen molen - liet restaureren. Sindsdien draait de molen weer regelmatig en is de molen ook instructiemolen voor het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

foto Beeldbank Schouwen-Duiveland

1992. Feestelijke opening van verbouwde molen de Korenbloem, met muziekkorps 'Nut en Uitspanning' uit Zonnemaire.

Van 5 naar 6

Ga terug op de Molendreef naar de Achterweg. Volg de Achterweg tot aan de Rietdijk. Ga rechtsaf de Rietdijk op en volg de Rietdijk. Blijf de Rietdijk volgen. Hou op de Rietdijk bij de splitsing links aan en ga de Rietdijk af en vervolgens links de Noord Bosweg op. Volg de Noord Bosweg helemaal tot aan de Kijkuitsedijk. Ga dan linksaf de Kijkuitsedijk op, richting Brouwershaven. Steek bij de Provinciale Straatweg over (Pas op met oversteken!) en ga rechtsaf het fietspad op richting Brouwershaven. Volg het fietspad langs de Provinciale Straatweg. Ga rechtdoor en hou vervolgens rechts aan en ga het Slingerbos in. Blijf het Slingerbos volgen tot aan de haven. Ga bij de haven rechtsaf Haven Zuidzijde in. Recht voor u ziet u molen Windlust.

6. Molen Windlust, Haven Zuidzijde/ Slingerbos, Brouwershaven

Deze kleine korenmolen is in 1935 gebouwd door molenmaker Jan van den Hamer (1900-1975). Het doel van de molen, die ongeveer een derde van de grootte heeft van een doorsnee stellingmolen, was het demonstreren van zijn vindingen aan zijn klanten.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog wekte de molen elektriciteit op, zodat de eigenaar naar de radio kon luisteren en verlichting kon laten branden. Naderhand is de gemeente Brouwershaven eigenaar van Windlust geworden.

In 1955 kreeg het molentje zijn huidige plaats op de Oosthavendijk.

Tijdens een zware storm op 25 januari 1990 werd de molen omver geblazen, waarbij de binnenroede brak en de kap en spruiten zwaar werden beschadigd. De gemeente liet de molen binnen drie maanden herstellen. In 2013 is het interieur stevig onder handen genomen.

Er wordt nu op vrijwillige basis graan gemalen. De molen, die eigendom is van de gemeente Schouwen-Duiveland. De molen heeft de status van gemeentelijk monument.

De molen is vandaag aan de binnenzijde niet te bezichtigen, de wieken draaien vandaag wel.

foto www.mapio.net

Van 6 naar 7

Ga terug en volg de Haven Zuidzijde. Ga rechtsaf de Markt op en gelijk weer rechtsaf naar de Haven Noordzijde. Volg de Haven Noordzijde en vervolgens De Nieuwe Jachthaven. Blijf de Nieuwe Jachthaven volgen en ga vervolgens linksaf Krabbendijke in. Aan de rechterzijde vindt u molen De Haan.

7. Molen de Haan, Noordwal 3, Brouwershaven

Deze korenmolen op de Noordwal is gebouwd in 1724. Het is de oudste nog bestaande molen van Schouwen-Duiveland. De molen staat op de vestingwal van de smalstad Brouwershaven, direct aan de haven en is particulier bezit.

Het is een stenen bovenkruier (grondzeiler) met een vlucht van 22,56 meter. Tot 1954 maalde hij graan tot meel voor het dagelijks brood. Er zijn drie zolders met op één ervan twee koppels maalstenen. Opmerkelijk is dat de molen ooit is ingekort. Oorspronkelijk was molen De Haan een stellingmolen, gebouwd nadat de standerdmolen die op die plek stond, was afgebroken.

In de jaren 1960 is de molen verbouwd als woning. In 2017 werd de molen particulier aangekocht door de huidige eigenaren en werd er gestart met een grondige restauratie waardoor de oude korenmolen is omgetoverd tot een sfeervol logeerafres met uitzicht over het Zeeuwse land, de Grevelingen en Brouwershaven.

De molen is van binnen niet te bezichtigen, de wieken draaien vandaag wel.

Aanvoer van de nieuwe wieken voor molen de Haan in 2018..

foto John Deeben

Vorig jaar heeft Stad & Lande een oorkonde toegekend voor de verbouwing van molen de Haan.

Van 7 naar 1

Ga terug naar de Nieuwe Jachthaven en ga linksaf en vervolgens rechtsaf de Noorddijk op. Volg de Noorddijk en daarna een stukje van de Loskade. Ga bovenop de Loskade het schelpenpadje op, bovenop de dijk. Volg het schelpenpad over de dijk, helemaal tot aan Den Osse. Ga voor de Jachthaven van Den Osse linksaf de Zaete in en ga 2x rechtsaf de Heernisweg in. Volg de Heernisweg tot aan de Blankersweg. Ga linksaf de Blankersweg in. Volg de Blankersweg tot aan de splitsing en ga rechtsaf de Dirksweg in. Volg de Dirksweg en ga vervolgens linksaf De Nieuwe Kerkweg in. Volg de Nieuwe Kerkweg helemaal tot het einde in Looperskapelle. Ga vervolgens rechtsaf bij de splitsing de Kapelleweg in. Volg de Kapelleweg en hou buiten Looperskapelle links aan. Volg de Kloosterweg tot aan molen de Lelie in Scharendijke.

Als tussenstop of afsluiting kunt u hier eventueel een hapje en/of drankje gebruiken.

Hebt u vragen, complimenten,
opmerkingen of wilt u lid worden van
Stad & Lande?

Neem contact met ons op via:
secretariaat@stad-en-lande.nl

of

Postbus 70, 4300 AA Zierikzee

Neem een Kijkje op onze website
www.stad-en-lande.nl

*Tekst en opmaak routeboek: Corneel de Oude, Corina Verkerk-Jansen en Joyce van Dijke-Vermeulen.
Dank aan alle aanwezige vrijwillige molenaars en molen de Lelie te Scharendijke voor de
welwillende medewerking en gastvrijheid!*